

Norsk utenrikspolitikk oppgaver i dag

Taler

Halvard Lange

Dato

7 september 1951

Sted

Studentersamfunnet i Bergen

- 1 Den spente internasjonale situasjon vi har levd under i det meste av etterkrigstiden, har tvunget oss til å legge tyngden i vårt utenrikspolitiske arbeid på det sikkerhetspolitiske område. De tiltak vi må gå til for å trygge landet i en farlig verden, - for å bygge ut vårt beredskap på alle områder, - føler vi som
- 5 negative. Vår umiddelbare impuls er å sette alle krefter inn i fredelig byggende arbeid for å legge til rette mulighetene for en stadig rikere menneskelig utfoldelse. Vi vil alltid synes det er unaturlig at vi skal være nødt til å bruke en stor del av våre ressurser, av vår tid og arbeidskraft på områder hvor vi ikke kan vente å høste fruktene i form av økt velstand og økonomisk trygghet.

10

Likevel er det ikke i første rekke de materielle ofrene det økte beredskapet krever, som trykker oss. Jeg tror ikke noen med rette kan si at de har vært urimelig tyngende hittil. Det som hviler over oss som et stadig trykk, er først og fremst følelsen av utrygghet, angsten for framtiden.

15

Under disse forhold er det naturlig at vi alle speider etter det minste tegn til avspenning. Og selvsagt er den viktigste oppgaven for norsk utenrikspolitikk å yte det bidrag vi kan til internasjonal avspenning, til mellomfolkelig fred. Men det må være en avspenning ikke bare på overflaten. Den må skapes gjennom en

20 slik endring i de reelle maktforhold statene imellom at alle parter i de avgjørende mellomfolkelige konflikter blir klar over at det er i deres egen interesse å finne fram til mer harmoniske former for internasjonalt samliv.

25

Fra de siste årene av mellomkrigstiden har vi skremmende erfaringer om en avspenningspolitikk som sprang ut av enkelte vesteuropeiske statsmenns illusjon om at de kunne redde freden ved å lukke øynene for åpenbare, men høyst ubehagelige maktpolitiske realiteter. I fredens navn ga de kortsiktige konsesjoner som bare forverret stillingen på lengre sikt og til slutt førte Europa ut i katastrofen.

Det kan høres som et paradoks, men jeg er overbevist om, at hvis vi skal ha noe håp om å overvinne de internasjonale motsetningene, er det første vilkåret at vi innser hvor dypt de i virkeligheten går, og innretter vår politikk etter det.

35

Vi har nå i mer enn ett år fått høre at bare de vestlige stormakter vil gå med på en ny fredspakt med Sovjet-Samveldet og China, vil vi ha tatt et avgjørende skritt på veien mot virkelig fred. Denne appellen har lett for å vinne gjenklang hos enkle mennesker hele verden over. Men de som ærlig tror at en slik pakt kan

40 bringe oss et eneste skritt framover på veien mot fred, har etter min mening en farlig forenklet oppfatning av de problemene vi står overfor i verden i dag. Det finnes ingen trylleformel som kan løse etterkrigstidens internasjonale konflikter. Det fører ingen benvei fram til harmoni og tillitsfullt samarbeid mellom folkene.

45

Så sterkt som vi alle kjenner trykket av den internasjonale spenningen, er det ikke underlig om enkelte gjerne vil tro at noen forholdsvis saklig holdte tidsskrift- eller avisartikler i en presse hvor vi ellers er vant til en uavbrutt strøm av propagandistisk forvrengning av alt som skjer i den vestlige verden, er tegn på

50 at vi står overfor en ny situasjon. Men verden er for farlig til at vi et øyeblikk kan tenke på å legge om den sikkerhetspolitikk som er framtvetet av bitre erfaringer i etterkrigsårene, i tillit til at slike overflate-fenomener betyr virkelig avspenning. Vi må ha mer enn noen artikler i russisk presse å holde oss til hvis det skal være håp om at vi kan slippe noen av de byrdene vi har tatt på oss for å

55 trygge vår frihet og fred.

På grunnlag av det vi nå vet, kan vi kanskje si det var naivt av oss å tro at det samarbeid mellom de allierte som hadde sikret seieren over aksemaktene i den annen verdenskrig, skulle kunne holde også under arbeidet med å trygge freden.

60 De planene for etterkrigstiden som ble lagt under krigen, var i uforholdsmessig høy grad preget av tanken på at en måtte hindre de angriperstatene som hadde ansvaret for den annen verdenskrig, fra å true freden på nytt. En planla hvordan en skulle hindre en gjentakelse av akkurat denne krigen, men var ikke tilstrekkelig klar over i hvor høy grad krigen selv hadde endret hele situasjonen.

65

Det er en historisk erfaring som ofte har gjentatt seg, at etter en storkrig følger en periode med motsetninger og sterk spenning mellom de statene som sammen har seiret i krigen. Nedkjemping og avvæpning av stormakter forrykker

70 maktforholdene, ødelegger den tilvante maktbalansen. Det blir konkurranse mellom de seirende maktene om hvem som skal fylle de maktpolitiske tomrom krigen har etterlatt seg. Den annen verdenskrig endret maktforholdene særlig radikalt. Etter seks år er det lett å se at det var en feil at en ikke med en gang var klar over at det alt overskyggende sikkerhetspolitiske problem etter den annen
75 verdenskrig var å nå fram til harmoni i forholdet mellom de to overstormaktene som ble stående igjen som dominerende etterat Nazi-Tyskland og Japan var slått.

I tillegg til de maktpolitiske forskyvninger krigen hadde ført med seg, ble den
80 ideologiske motsetningen som krigsårenes allianse i stor utstrekning hadde dekket over, igjen akutt. De kommunistisk styrte statene bygger sin samfunnsform og hele sin politikk på et fast oppbygd og dogmatisk utformet ideologisk grunnsyn. Ifølge dette grunnsyn er den samfunnsform vi lever under i den vestlige verden - i kommunistisk språkbruk den kapitalistiske verden -
85 dømt til undergang. Med historisk nødvendighet vil den gå til grunne på sine iboende indre motsetninger. Oppgaven for kommunistene, både i de land der de har makten og i de land hvor de kjemper for å vinne den, er å påskynde denne historisk nødvendige prosess. Alle som har ansvaret for statsstyret i de kapitalistiske land, er tjenere for imperialistiske interesser og som følge av det
90 fiendtlig innstilt mot den kommunistiske verden. De indre motsetninger i den kapitalistiske verden vil fra tid til annen slå ut i krigerske konflikter. For såvidt betyr den kapitalistiske verden gjennom selve sin eksistens en stadig trusel mot de kommunistiske land.

95 Ut fra denne grunnoppfatning, som blir innpodet hele folket med alle de midler en moderne totalitær stat rår over, har makthaverne i Sovjet-Samveldet gjennomført en nær sagt fullstendig isolering av folkene innenfor sin maktsfære. Propagandaen gir dem et sterkt fortegnet bilde av forholdene i verden omkring dem, uten at de har mulighet for å kontrollere sannheten av det de daglig får
100 høre. Denne systematiske forfalskning av forhold og intensjoner i den ikke-kommunistiske verden er i fullt samsvar med kommunistiske morallbegreper. For den troende kommunist må alle mindre hensyn vike for hensynet til de kommunistiske lands indre og ytre sikkerhet. Sovjet-Samveldet er kommunismens hovedfestning i verden, og læren identifiserer fullstendig
105 Sovjet-Samveldets maktpolitiske interesser med kommunismens verdensrevolusjonære mål. Både i land der kommunistene behersker statsapparatet og innenfor de kommunistiske partiene i andre land, blir den

minste avvikelse fra det syn at Sovjet-Samveldets interesser er identiske med
110 kommunismens og arbeiderklassens interesser, sett på som farlig kjetteri. Ingen
moralske hemninger hindrer at slikt kjetteri blir bekjempet med alle midler.

Jeg er selvfølgelig oppmerksom på at en i de kommunistiske lære-skrifter finner
en rekke autoritative uttalelser som blir hentet fram hver gang det gjelder å
115 overbevise den ikke-kommunistiske verden om at fredelig samliv mellom Sovjet-
Samveldet og resten av verden er mulig. Men prøver vi, som jeg her har gjort, å
få tak i hovedpunktene i det dogmatiske grunnsyn, blir det klart at de som
bekjenner seg til det, må se på hele verden ellers og alt den foretar seg med den
største mistenksomhet.

120

Det kan diskuteres hva det er som bestemmer Sovjet-Samveldets politikk
overfor utenverdenen, om det er dette dogmatiske kommunistiske syn, om det
er russernes behov for det som er blitt kalt en 300 pst. sikkerhetsmargin, eller
om Sovjet-regjeringen i første rekke fører videre Tsar-Russlands imperialistiske
125 politikk. Mest sannsynlig er det at alle tre sett motiver virker sammen.
Diskusjonen om dette har imidlertid liten praktisk interesse. For hvilken
forklaring vi enn kommer fram til, må vi regne med at de kommunistiske
makthaverne har en grunnoppfatning av verden ellers og av sitt forhold til den
som driver dem til alltid å skyve sine maktposisjoner så langt fram som gjørlig på
130 alle potensielle fienders bekostning.

Det var de utslag dette grunnsyn ga seg i Sovjet-Samveldets utenrikspolitikk i
årene etter krigen som etter hvert tvang fram en ny-orientering i hele den
vestlige verdens syn på sikkerhetsproblemene og en omlegging av Norges
135 utenrikspolitikk. Avtalene fra konferansene i Jalta og Potsdam var ment å skulle
danne grunnlaget for en fredsordning i Europa. Sovjet-Samveldet oppfattet og
utnyttet dem som grunnlag for å legge under seg alle de Øst-europeiske land.
Alle bestemmelser i disse avtalene og senere i fredstraktatene om frie og
hemmelige valg, demokratisk styresett og vern om menneskerettighetene ble satt
140 til side. Fra de demokratiske vestmaktenes synspunkt var disse bestemmelsene
sentrale ledd i hele fredsordningen. For de kommunistiske makthaverne hadde
de ingen egenverdi og måtte vike for nakne maktpolitiske hensyn. For oss i
Norge ble det avgjørende for hele vår sikkerhetspolitiske orientering da denne
utviklingen i Øst-Europa tidlig på året 1948 kulminerte med demokratiets
145 undergang i Tsjekkoslovakia.

Samtidig som Øst-Europa etter hvert ble konsolidert som kommunistisk innflytelsessfære, lå Vest-Europa i årene etter krigen sikkerhetspolitisk sett praktisk talt nakent og vergeløst. For demokratiene var det en uholdbar situasjon. Den gruppe av demokratiske land som Norge i dag samarbeider med innenfor Atlanterhavspakten, har derfor som sitt nærmeste mål å skape en slik likevekt at vi trass i alle motsetninger kan ha mulighet for å legge grunnlaget for en verden i fred, en verden hvor vi ikke er dømt til å leve under et stadig maktpolitisk press.

Det er på bakgrunn av de forhold jeg her har risset opp i grove trekk, vi må se de oppgaver vi står overfor i norsk utenrikspolitikk i dag. Umiddelbart etter den siste krigen bygde vi vår utenrikspolitikk på den hypotese at selve De forente nasjoners eksistens var den viktigste garanti for Norges fred og sikkerhet. Vi var klar over at vi måtte bygge opp et så vidt mulig effektivt forsvar, men håpet ellers at den nye verdensorganisasjonen raskt skulle vokse seg sterk nok til å verne oss mot krigsfaren. Denne troen måtte vi, av grunner jeg nettopp har antydnet, gi opp i løpet av årene 1947 og 1948. Fordi arbeidet med de sentrale sikkerhetspolitiske problemene innenfor De forente nasjoner kjørte seg helt fast, ble det nødvendig for oss å gå inn i et sikkerhetspolitisk samarbeid uavhengig av De forente nasjoner, men i fullt samsvar med organisasjonens pakt. I sin artikkel 51 bekrefter FN-pakten alle staters rett til individuelt og kollektivt selvforsvar - og i de mål den stiller opp for samarbeidet, tar Atlanterhavspakten sikte på å virkeliggjøre nettopp de prinsipper De forente nasjoner bygger på.

Også innenfor De forente nasjoner selv har imidlertid opmerksomheten i det siste året mer og mer samlet seg om de sikkerhetspolitiske oppgavene. Det var angrepet på Sør-Korea som satte denne utviklingen i gang. Av rent tilfeldige grunner, fordi Sovjet-Samveldet på det tidspunkt boikottet Sikkerhetsrådet, kunne Rådet i junidagene i fjor sette i gang FNs motaksjon mot angrepet. En kunne imidlertid ikke regne med at det alltid ville være mulig for Sikkerhetsrådet å handle i lignende situasjoner i framtiden. Derfor søkte Generalforsamlingen i fjor høst å bygge ut De forente nasjoners muligheter for å virke effektivt som sikkerhetsorganisasjon trass i stormaktenes vetorett i Sikkerhetsrådet.

Utgangspunktet for det vedtak som ble gjort om felles aksjon for freden er at FN-pakten gir ikke bare Sikkerhetsrådet, men også Generalforsamlingen myndighet og ansvar i situasjoner hvor freden er truet. Vedtaket fastslo at dersom Sikkerhetsrådet på grunn av stormaktveto står maktesløst i tilfelle av et

angrep, kan Generalforsamlingen gripe inn og sette i verk de nødvendige tiltak. Generalforsamlingen kan ikke gjøre bindende vedtak om bruk av medlemslandenes stridskrefter i en FN-aksjon slik Sikkerhetsrådet ifølge pakten
190 har myndighet til å gjøre. Men Generalforsamlingen kan gi anbefalinger til medlemslandene, og erfaringene fra Korea-aksjonen har vist at en slik anbefaling fra De forente nasjoner i visse tilfelle kan rekke like langt som et bindende pålegg. Vedtaket oppfordrer alle medlemslandene til å sørge for at de til enhver tid har stridskrefter som er slik organisert og utrustet at de på kort varsel kan
195 stilles til rådighet for en felles aksjon fra De forente nasjoners side.

Her i Norge har regjeringen i samråd med Stortingets organer i de siste månedene overveid hvordan og i hvilken grad vi kan gjøre vårt til å sette Generalforsamlingens vedtak om fellesaksjon for freden ut i livet. Det er liten
200 meningsforskjell innenfor de demokratiske partiene i vårt land om at vi både har en reell interesse av og en moralsk plikt til å gjøre hva vi kan make. Vanskeligheten for vårt vedkommende ligger i at vi må passe vårt bidrag til De forente nasjoners sikkerhetssystem inn i rammen for de militære forpliktelser vi har påtatt oss innenfor Atlanterhavspakten. Regjeringen har alt svart De forente
205 nasjoner at vi vil ta sikte på til enhver tid å ha en bataljon slik oppsatt og utstyrt at den kan settes inn i eventuelle FN-aksjoner. Det blir den kommende Generalforsamling i De forente nasjoner i Paris i høst som må utforme retningslinjene for iverksetting av fellesaksjoner på grunnlag av de tilsagn om støtte medlemslandene har gitt.

210 Spørsmålet om vår innsats i den pågående fellesaksjon i Korea stiller oss overfor det samme hovedproblem som vedtaket om framtidig felles aksjon for freden. En lang rekke av FNs medlemsland - og Norge er ett av dem - yter i dag en støtte til aksjonen i Korea som økonomisk sett er av betydelig omfang. For vår del har
215 vi stilt tonnasje til rådighet, et norsk feltsykehus på 100 senger arbeider nå like bak fronten, og Stortinget har dessuten bevilget et etter våre forhold stort beløp - vel 6 millioner kroner - til gjenreisning av Korea.

Rent militært har likevel byrdene ved FNs Korea-aksjon falt med
220 uforholdsmessig tyngde på ett enkelt medlemsland, Amerikas forente stater. Vi håper ennå alle at det trass i de vanskeligheter som har tårnet seg opp i de siste ukene, vil vise seg mulig etter en tid å nå fram til våpenhvile i Korea. Men skulle dette håpet slå feil og krigshandlingene fortsette i fullt omfang, vil spørsmålet om direkte militær støtte til Korea-aksjonen fra flere land enn de som er med i

dag, melde seg med ny styrke. For vårt vedkommende må vi da omhyggelig avveie i forhold til hverandre de plikter vi har som medlemmer av De forente nasjoner og de forsvarsoppgaver vi står overfor i vårt eget land og innenfor Atlanterhavsområdet.

230

Etter alt å dømme er det ennå langt fram før De forente nasjoner kan bli en avgjørende sikkerhetspolitisk faktor. I mellomtiden vil tyngden i vår innsats på dette område ligge innenfor Atlanterhavspakten. Den er først og fremst en garanti, som 12 land har gitt hverandre fordi vi alle kjenner oss truet av de samme farer og utgjør et naturlig forsvarsområde. Kjernen i pakten er et løfte om solidaritet, om at et angrep på en vil bli sett på som et angrep på alle. Medlemslandenes forsvarsstyrker blir nå bygd opp i nært gjensidig samarbeid. Medlemslandene har tatt konsekvensen av den kjensgjerning at den militærtekniske utvikling harr gjort det umulig for de fleste land i verden å bygge opp et effektivt forsvar på rent nasjonalt grunnlag. De enkelte landene i Vest-Europa kan ikke makte økonomisk å bygge opp og holde ved like et allsidig militært forvar. Det er bare gjennom vidtgående samarbeid vi kan greie å nå slike resultater at forsvarsinnsatsen får reell militær mening [*]

245

Etter å ha omtalt planene om å oppta Tyrkia og Hellas i Atlanterhavspakten, fortsatte utenriksministeren:

250

Samarbeidet om de sikkerhetspolitiske oppgavene innenfor Atlanterhavspakten er bare en enkelt side av et stadig og raskt voksende samarbeid mellom de vestlige demokratiene på en rekke områder av samfunnslivet. Det var den store og stadig stigende spenningen i verden som førte til at samhørigheten mellom landene rundt Nord-Atlanteren for vel to år siden fikk paktmessig uttrykk hvor det gjaldt forsvaret. Men samarbeidet mellom disse landene er uttrykk for en historisk langtidstendens som ville gjøre seg gjeldende også uavhengig av den sikkerhetspolitiske situasjon vi står overfor i Øyeblikket. Samtidig med innsatsen innenfor Atlanterhavspakten utfolder dette samarbeidet seg innenfor andre mellomfolkelige organisasjoner, der til dels en større krets av landene i vår verdensdel er med. Jeg tenker først og fremst på Organisasjonen for Europeisk Økonomisk Samarbeid i Paris og Europarådet.

260

På samme måten som vi i 1948-49 måtte ta konsekvensen av at de sikkerhetspolitiske oppgavene ikke lar seg løse på rent nasjonalt grunnlag, var det alt i løpet av 1947 blitt klart at de Økonomiske problemer Vest-Europa sto

265 overfor etter krigen, bare kunne løses gjennom effektivt internasjonalt
samarbeid. Nedgangen i Vest-Europas eksportevne og økningen i
importbehovene i gjenreisningsperioden skapte en akutt dollar-mangel som
bare kunne overvinnes gjennom storstilt hjelp fra De forente stater, hvis ikke det
270 sosiale nivå i Vest-Europas land skulle presses uforsvarlig ned, med alle de følger
det ville hatt for den politiske stabiliteten i vår verdensdel. For at den
amerikanske hjelpen skulle bli effektiv, var det nødvendig med en viss
samordning av de europeiske lands Økonomiske politikk. Siden 1948 finner
denne samordningen sted innenfor Organisasjonen for Europeisk Økonomisk
Samarbeid. Det vidtgående økonomiske og militære samarbeid må på lengere
275 sikt tvinge fram også en viss gjensidig tilpasning av deltagerlandenes alminnelige
utenrikspolitikk.

I Vest-Europas land har det gjort seg gjeldende to hovedstrømninger i synet på
vest-demokratiernes samarbeid. Den ene har lagt hovedvekten på samling av
280 Europa og ser opprettelsen av Europas forente stater som et nærliggende politisk
mål. Talsmennene for den andre hovedstrømningen hevder at det demokratiske
samarbeidet på alle områder så langt råd er må omfatte landene på begge sider av
Nord-Atlanteren. Den norske regjering og Stortinget har sluttet seg til dette
siste syn. Vi har trukket den slutning av våre erfaringer fra de siste årene, at alle
285 de viktigste problemene vi står overfor griper langt ut over Vest-Europas ramme
og bare kan løses i samarbeid med De forente stater og Canada. Vi har sett med
skepsis på de vidtgående planene om å skape forfatningsmessige organer for en
rent vest-europeisk forbundsstat som har vært sterkt i vinden i mange av
fastlandsstatene i Vest-Europa. Vi har ment det kan reises alvorlige tvil om en
290 rent vest-europeisk statsdannelse er en realistisk tanke, selv som langsiktig mål.

Mens talsmennene for et forent Europa hevder at vi aldri vil nå fram til effektiv
samordning av vårt Økonomiske liv og vår forsvars, og utenrikspolitikk før det
blir skapt felles europeiske overnasjonale organer med virkelig makt og
295 myndighet, mener vi for vår del at vi vil nå lenger om vi tar for oss
fellesoppgavene rent praktisk og prøver å løse dem en for en. Eventuelt må så
felles forfatningsmessige organer komme som resultat av det praktiske
regjeringssamarbeid etter hvert som det utvikler seg. Og fordi fellesoppgavene i
praksis bare kan løses innenfor en atlantisk og ikke en rent europeisk ramme, vil
300 også mulige forfatningsmessige felles-organer vokse fram som organer for et
atlantisk fellesskap.

De fleste mennesker undervurderer sikkert den omveltning som har funnet sted
305 i de vestlige demokratienes innbyrdes forhold i løpet av de siste årene. La oss ta
som eksempel den økonomiske samarbeidsorganisasjonen i Paris, uten tvil en av
de mest effektive internasjonale organisasjoner som er skapt etter krigen. Det
som er skjedd, er ikke bare at medlemslandene har arbeidet seg fram til enighet
310 om retningslinjene for fordeling av den økonomiske hjelpen fra De forente
stater. Det har samtidig funnet sted en løpende gjensidig granskning av de
enkelte lands økonomiske politikk, og den pågår stadig. Medlemsstatene har
stilt bestemte krav til hverandre, og regjeringene har måttet forklare og forsvare
sine økonomiske disposisjoner for et internasjonalt forum. Den gjensidige
315 granskning av landenes økonomiske program er gjennomgående skarpt kritisk
og blir gjennomført uten tradisjonelle diplomatiske hensyn. Vårt eget
nasjonalbudsjett og den politikk som det er uttrykk for, har vi på viktige
områder måttet tilpasse den rammen som er trukket opp gjennom vedtak i den
økonomiske samarbeidsorganisasjonen. Innenfor Atlanterhavspakten holder nå
lignende samarbeidsformer på å utvikle seg når det gjelder de økonomiske tiltak
320 som må til for å gjennomføre det felles forsvarsprogram.

Europarådet representerer også et radikalt brudd med tilvante former for
mellomfolkelig samarbeid. I Europarådets Rådgivende Forsamling har vi fått et
organ som gjør det mulig for den parlamentariske opinion i medlemslandene' å
325 komme til orde, og skillelinjene i Forsamlingen' går som oftest ikke etter
landegrensene. Europarådet er den yngste av etterkrigstidens
samarbeidsorganisasjoner. I den første tiden, fram til i fjor høst, var Rådet
hemmet av en til dels ørkesløs debatt om vidtgående forfatningsmessige planer
som ikke hadde noen utsikt til å bli godtatt hverken av regjeringene eller
330 nasjonalforsamlingene i de fleste medlemsland. Det ser imidlertid nå ut til at
disse planene i hvert fall foreløpig er lagt til side og at Forsamlingen i sterkere
grad kommer til å konsentrere seg om å diskutere mer nærliggende praktiske
samarbeidsoppgaver.

335 På sin side har Rådets annet organ, Ministerkomiteen, vedtatt å legge fram for
Forsamlingen til debatt meldinger om og planer for det praktiske
regjeringssamarbeid som foregår mellom medlemslandene innenfor andre
internasjonale organisasjoner, først og fremst den økonomiske
samarbeidsorganisasjonen.

340 De fleste som i dag prøver å orientere seg i internasjonalt samarbeid, vil sikkert

bli overveldet av antallet av organisasjoner som i stor utstrekning arbeider med de samme problemene. Det kan ikke være mye tvil om at hvor det gjelder
345 samarbeidet mellom landene på begge sider av Nord-Atlanteren, må vi så snart råd er prøve å nå fram til en forenkling av det organisatoriske apparat som det gir seg uttrykk i. I det minste må det være en oppgave å nå fram til en eller annen form for sammenslutning mellom den økonomiske. samarbeidsorganisasjon og Europarådet, men fra vårt synspunkt er det av grunnleggende betydning at det
350 skjer på en slik måte at de to demokratiene i Nord-Amerika kommer effektivt med i arbeidet med samme rettigheter og samme plikter som de europeiske deltagerlandene.

Gjennom mer enn to slektsledd har vi vært med i et utstrakt samarbeid på
355 mange av samfunnslivets områder med våre nordiske granneland, og dette samarbeidet vokser stadig i bredden. På to viktige områder, hvor det siden krigen har vært gjort framstøt for å bygge ut et mer forpliktende statlig samarbeid på skandinavisk grunnlag, har vi imidlertid ikke nådd fram. Det ble ikke noe av forslaget om et skandinavisk forsvarsforbund, fordi Norge og etter
360 hvert også Danmark kom til at Norden ga et for snevert grunnlag for. en effektiv løsning av våre sikkerhetspolitiske problemer, mens Sverige for sin del, ut fra sin tradisjonelle nøytralitetspolitikk, ikke kunne akseptere noen form for tilknytning mellom et skandinavisk forbund og Atlanterhavsmaktene. Heller ikke diskusjonen om en skandinavisk toll-union har ført til noe praktisk resultat
365 ut over at alle tre land nå forbereder en felles tollnomenklatur.

Grunnen er den samme på det tollpolitiske som på forswarets område. Ut fra norske interesser er de skandinaviske land et for snevert område til at et tollpolitisk fellesskap kan by oss store nok fordeler til å oppveie de ulempene og
370 omstillingsvanskene en tollunion ville føre med seg.

Erkjennelsen av at den skandinaviske rammen er for trang på disse feltene hindrer ikke at vi fortsetter den intime kontakten mellom de nordiske land på alle de områder der den i praksis har vist seg å være fruktbar. Det hindrer heller
375 ikke at vi med positiv interesse tar opp til drøfting om tiden nå er inne til å bygge 'ut det regjeringssamarbeid som foregår gjennom skandinaviske eller nordiske ekspertutvalg og ministermøter med fastere organiserte møter mellom representanter for våre lands nasjonalforsamlinger. For min del vil jeg, i likhet med utenriksminister Undén, tro at det mest praktisk kan gjøres ved at enkelte
380 av våre samarbeidsproblemer blir tatt opp i fellesmøter der parlamentariske

delegasjoner deltar sammen med regjeringsmedlemmer.

385 Som jeg før har nevnt, har de norske representantene i de internasjonale organisasjonene jeg har omtalt, virket for at samarbeidet mellom de vestlige demokratiene så langt råd er ikke måtte foregå innenfor en eksklusiv vest-europeisk, men heller innenfor en nordatlantisk ramme. Vi kommer fortsatt til å arbeide for at de organisasjonsformer vi etter hvert finner fram til, blir slik at alle demokratiene rundt Nord-Atlanteren blir med på like fot. Det betyr likevel
390 ikke at samarbeidet innenfor den gruppe av stater som det blir mer og mer alminnelig å kalle Atlanterhavssamfunnet, må få et eksklusivt preg. Det er heller ingen fare for det i praksis. Storbritannia er knyttet med sterke bånd til alle landene innenfor Commonwealth, og har ennå viktige interesser i sitt kolonirike. Det samme har Frankrike innenfor den franske Union. De forente
395 stater har forpliktelser som spenner over hele verden. Selv er vi, som de fleste av Atlanterhavslandene, medlem av De forente nasjoner. Like lite som Norden eller Vest-Europa bør eller kan Atlanterhavssamfunnet bli noen sluttet enhet som stenger seg ute fra resten av verden.

400 Om vi vil at vårt arbeid for å nå fram til større harmoni i forholdet mellom folkene skal lykkes, er det framfor alt viktig at vi gjør det som står i vår makt for å styrke forbindelsene mellom Atlanterhavsdemokratiene og de asiatiske land. Den nasjonale frigjøringen av de folkerike landene i Sørøst-Asia er på lenger sikt et av de viktigste ledd i den omveltning i maktforholdene som har fulgt i den
405 annen verdenskrigs spor. Grunnlaget for tidligere tiders imperialism er falt bort.

Hele Asia står overfor overveldende og helt grunnleggende økonomiske oppgaver. De nylig frigjorte statene må skape grunnlag for å heve en
410 levestandard som i dag er så lav at vi i vår del av verden vanskelig kan gjøre oss noen forestilling om det. De har et overveldende behov for hjelp fra den Økonomisk mer utviklede del av verden, men de vil ikke være med på noen former for samarbeid som ikke bygger på absolutt respekt for den nasjonale suverenitet de så nylig har vunnet. De fleste av de nye statene i Asia er
415 medlemmer av De forente nasjoner, og det er rimelig å tenke seg at FN kommer til å være det sentrale organ til å formidle hjelp fra den vestlige verden til de underutviklede områdene i Asia.

Innenfor FN har Norge fra første stund støttet programmet for teknisk hjelp til

underutviklede områder. Vi er overbevist om at det som hittil er gjort, bare kan sees som en spe begynnelse til internasjonale tiltak i langt større målestokk som vil tvinge seg fram både av økonomiske, humanitære og sikkerhetspolitiske grunner.

425

Når de hjelpetiltak overfor underutviklede områder som er satt i gang hittil av De forente nasjoners særorganisasjoner og av de enkelte medlemsland, ikke har fått større omfang, er en av grunnene at den del av verden som i første rekke er i stand til å yte hjelp, i så stor utstrekning har vært nødt til å sette inn sine ressurser for å Øke sitt beredskap. Forsvarsinnsatsen setter i øyeblikket og for de aller nærmeste årene framover trange grenser for hva det er mulig å gjøre, men den utelukker ikke en aktiv innsats først og fremst når det gjelder teknisk hjelp.

430

Vi må ikke et øyeblikk glemme at arbeidet med å styrke demokratienes felles forsvar bare er et middel og aldri kan bli noe mål i seg selv. Hvis vi skulle konsentrere våre ressurser så ensidig om forsvarsformål at vi ikke hadde noe til overs til å yte hjelp til underutviklede områder, ville vi løpe fare for at vi ikke ville nå nettopp de sikkerhetspolitiske mål vi ønsker å fremme gjennom våre forsvarstiltak.

440

Innenfor hvert enkelt land står vi overfor noe av det samme problem når vi skal veie mot hverandre innsatsen for beredskapsformål på den ene siden og vitale økonomiske og sosiale hensyn på den andre. Vi må så raskt råd er bygge opp en slik grad av militær styrke at vi kan ha håp om arbeidsro til å løse nye økonomiske, sosiale og kulturelle oppgaver. Vi må bli militært så sterke at vi ikke til stadighet behøver å kjenne vår eksistens som frie folk umiddelbart truet. Men vi må ikke et øyeblikk glemme at våre folks økonomiske, sosiale og kulturelle velferd i seg selv er en del av vårt beredskap mot den fare som truer fra diktaturstatenes side.

450

Kilde

Halvard Lange: Norsk utenrikspolitikk siden 1945. Oslo 1952, s. 216-228

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/norsk-utenrikspolitikk-oppgaver-i-dag>

455